

Dujmovics György

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉG IDŐSZERŰ PROBLÉMÁI

Teljes kudarcba fulladt 1984. kora tavaszán az Európai Közösség tagországainak brüsszeli csúcsertekezlete. Minthogy az európai tízek vezetőinek egymást követően ez immár a második félresikerült konferenciája, a politikai közvélemény figyelve szükségszerűen ráirányult a tíz országot felölelő gazdasági és politikai tömörülésre, időszerű problémáira.

Az alábbiakban rövid áttekintést adunk a Közösség megalakításának történelmi indítékairól, az alapítók célkitűzéseiről, majd arról, hogy mit sikerült megvalósítani, s melyek azok a problémák, amelyek megoldása még hátravan.

Végezetül a legutóbbi brüsszeli konferenciánál időzünk, példájával igyekezőn rávilágítani arra, hogy a Közösség tagországai között olykor milyen mély, szinte kibékíthetetlen nézetkülönbségek is felmerülhetnek.

*

Évszázadokon keresztül úgy tűnt, hogy Európa körül forog a világ. Európa volt a központja minden újnak. A nagy tudományos, technológiai és társadalmi forradalmak színpada, a modern államiság létrejöttének színhelye volt a kontinens. Az emberi alkotó szellem eme robbanásai másrészt egybeestek azokkal a törekvésekkel, hogy az európai világbirodalom minél inkább terebélyesedjen. Az első világégés előestéjén a földrész politikai, gazdasági, kulturális és katonai gépezete úgyszólván az egész világot uralta. Az európai hatalmak a földgolyó több mint egyharmadát bitorolták gyarmatok formájában, harmincszor akkora területet, mint a sajátjuké.

Az európai földről induló második világháború, amely zömében itt dült, gyökerestül megváltoztatta a helyzetet, teljes és általános összeomlásba taszítva a kontinentst. Európaiak milliói estek el, a földrész egykor élenjáró gazdaságának zöme tönkrement, Európa hatalma és befolyása alaposan megnyírbálódott. Gazdasági, politikai, kulturális és főként katonai örökébe mindinkább a két előretörő szuperhatalom, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió lép. Az Európa központú és innen uralt világbirodalom – a két nagyhatalom kifeje-

zett nyomására, nemkülönben a nemzeti öntudatra ébredő eladdig gyarmati sorsban levő népek jogos igénye folytán, hogy önállóan irányítják sorsukat – széthullik.

De a bomlási folyamat még itt sem állt meg. Európa önmaga is megoszlik. Egyrészt a vesztesekre és a győztesekre, másrészt két ideológiailag egymással szembenálló politikai tömbre. Megkezdődik a hidegháború...

Az Európai Közösség megteremtése gyakorlati kísérlet volt a vázoltakból eredő számtalan problémára megoldást keresni, és megoldást találni olyanformán, ahogyan azt a nyugat-európai érdekek akkor diktálták. A Közösség megalakítói mindenekelőtt abban a reményben cselekedtek, hogy az európai országok közötti esetleges háború kirobbanását eleve kizárják, sőt gyakorlatilag lehetetlenné teszik. Ezt a szándékukat a témáról szóló nyugati irodalom nyomatékosan hangsúlyozza.

Az integráció megteremtésének gondolata 1950-ben, a hidegháborús időszak kezdetén merült fel. Pontosabban 1950 május 9-én, amikor Maurice Schuman francia külügyminiszter vázolta a később róla elnevezett terv céljait és módszereit.

A Schuman-terv eredményeként létrejött az Európai Szén és Acélközösség (Montánunió). Formálisan 1951-ben alakult meg a párizsi szerződések aláírásával. A következő országok lettek a tagjai: Belgium, a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, Olaszország, Luxemburg és Hollandia. A tagországok szén- és acéliparának hatékonyságát és fejlődését ellenőrizendő közös szervezet hívták életre.

A Montánunió megalakítása sokak szerint az első lépés volt az európai egység újbóli megszilárdítása felé. Az elképzelések lényege az volt, hogy először csak bizonyos iparágak egyesülnek, mint például a szén- és acélipar, hogy később teljesen szabaddá tegyék az utat a tagországok gazdaságainak egyesülése előtt, egyetlen nagy gazdasági kolosszussá formálva Nyugat-Európa iparát.

Ebben a vonatkozásban meglehetősen futurisztikus elképzeléseket vallottak az alapítók, úgy gondolván, hogy a gazdaságok majdan tető alá hozott integrációja a teljes politikai egyesülés előtt is megnyitja a kapukat. A gyakorlati végcél voltaképpen egyfajta egységes (nyugat) Európai Egyesült Államok volt.

Néhány évvel később, 1957-ben írták alá a Római Szerződéseket, amelyek valójában további lépést jelentettek az Európai Gazdasági Közösség – vagy Közös Piac – kialakításának irányában. Ezekben már a tagországok nemzetgazdaságaira mint egységes egészre tekintenek. Ezekre az időkre esik az Európai Atomenergia Szövetség (Euratom) megszületése is. Célként a nukleáris energia kutatását és széles körű békés felhasználását tűzték ki.

Ebből a három szervezetből, az Európai Szén- és Acélközösségből (Montánunió), az Európai Gazdasági Közösségből (Közös Piac) és az Európai Atomenergia Szövetségből (Euratom) alakult ki később és nyerte el mai formáját az Európai Közösség.

Még két fontos mozzanat: 1973-ban a hat ország közössége Dánia, Írország és az Egyesült Királyság csatlakozásával kilencre, 1981-ben Görögország belépésével pedig tízre gyarapodott. Spanyolország és Portugália felvételéről –

minthogy ezt mindkét ország kérelmezte – tárgyalások vannak folyamatban. Ami belépésük esélyét illeti, megvan, de kétségtelen, hogy csatlakozásuk a Közösséget újabb, még szövevényesebb problémák elé állítja.

Az Európai Közösség megalakítói tehát – amint e rövid történelmi áttekin-
tésen már utaltunk rá – fő célul tűzték ki, hogy a tagországok az idő múlásával politikailag is minél inkább integrálódjanak. A fokozódó gazdasági együttmű-
ködés meghozza majd a politikai szálak szorosabbra vonását is. Úgy vélték,
hogy egyetlen, de egységes és erős közös piac megteremtésével úgymond foko-
zatosan kiszorítják a használatból a nemzeti piacokat. Az egységes piac kere-
tein belüli országhatárokon az áruk vámentesen, a Közösségen kívüliekből
pedig egységes tarifa szerint megvámolva érkehetnek rendeltetési helyükre.
Az volt az igény, hogy az egységes piacot elsősorban a tagországok lássák el
termékekkel, mert ezáltal nemcsak az ellátás lesz szavatolható és zavartalan,
hanem – vélték – olcsóbb lesz a termelés, újabb és jobban fizetett munkahelyek
lesznek nyithatók.

Napjainkban, amikor a gazdasági recesszió gazdagot- szegényt egyaránt
sújt, felmerül a kérdés, hogy vajon valamennyivel több mint negyed századdal
a Római Szerződések aláírása után mit sikerült megvalósítani az alapítók elkép-
zeléseiből. Milyen eredmények születtek, melyek a továbbra is megoldatlan és
újabb keletű problémák?

Gaston Thorn, az Európai Közösség Bizottságának (kormány)elnöke 1982
márciusában mondott jubileumi beszédében foglalta össze őket. Szavai azóta
aligha, vagy ha igen, csak keveset vesztek időszerűségükből: „... egy ilyen
rövid időszakban nyilvánvalóan nem lehetett megvalósítani atyáink, a Közös-
ség megalapítóinak nagy és magasztos céljait. Az elért eredmények ellenére,
bármilyen jelentősek is azok, nem csodálkozhatunk, hogy az európai vívmá-
nyokat napjainkban a degradálódás veszélye fenyegeti. Mégis úgy hiszem,
hogy lényeges dolgokat sikerült realizálnunk, s véleményem szerint azt egyet-
len történész sem kérdőjelezheti meg. Először is, az európaiak belátták a test-
vérháború értelmetlenségét, és célszerűtlenségét, amilyeneket oly gyakran vív-
tak egymás ellen a történelem folyamán. Másrészt Európa gazdasági és politi-
kai egységének útján fontos útmutatókat helyeztünk el. A vámkorlátok meg-
szüntetése lehetővé tette az árucere-forgalom fantasztikus méretű kibontako-
zását, és általában véve a Közösség lakossága életszínvonalának növekedését is.
A közös mezőgazdasági politika eredményeként megszűnt az élelmi-
szerínség, s ugyanennek eredményeként szavatolhatjuk a rendszeres ellátást és
a parasztok jövedelmének biztonságát...”

„... A Közösség azonban fennállásának talán a legnehezebb szakaszába ju-
tott, mert sohasem kellett ilyen nagyszámú válságtényezővel felvennie a har-
cot, mint éppen napjainkban. Vajon melyek ezek a Közösség jövőjét veszé-
lyeztető tényezők? Először, és mindenekelőtt a gazdasági válság állandósulása,
amely különösen a munkanélküliség fokozódásában jut kifejezésre. A becslé-
sek azt támasztják alá, hogy az irányzat az elkövetkezendő hónapokban is
folytatódik. A munkanélküliségnek ez a zabolátlan növekedése részint a haté-
kony beruházások hiányával magyarázható. Csökken azoknak az eszközök-
nek a nagyságrendje, amelyeket a tagországok beruházásokra fordítanak,

noha több hagyományos iparágunkban a visszaesést az azokba a propulzív szektorokba való nagy beruházásokkal kellene kompenzálni, amelyek fontos fejlesztési potenciálokat képviselnek. Mivel beruházásaink nem mindig célirányosak, lemaradunk legfőbb partnereink mögött (USA, Japán), ugyanakkor iparunk és termékeinkre gyakorta versenyképtelenek a nemzetközi piacon.

A kiemelt teendők képe nem lenne teljes, ha nem említenének ezen a helyen a következőket: az infláció elleni harc, energiaellátási függetlenségünkre irányuló kutatások, a közpénzügyek szanálása, kereskedelmi mérlegünk helyreállítása, s végezetül a tagországok közötti gazdasági szintbeli különbségek csökkentése. Ezzel kapcsolatban még valamit: némelyek olyan gyakorlatot folytatnak, amelynek lényege a bezárkózás, a protekcionizmus újbóli élesztgetése, a belső piac újbóli bezárása a partnerek előtt...”

„... Noha több fontos kérdésben remény van a konszenzusra, a makacs nemzetkülönbségek aggodalomra adnak okot, mert olyan természetűek, hogy meggátolhatják és zavarhatják a Közösség általános fellendülését. A helyzet komoly, az üres beszédnek nincs helye, cselekedni kell. Először is meg kell óvunk, meg kell szilárdítanunk és tovább kell fejlesztenünk elődeink örökségét. Ha vezető embereink feladatuk magaslatán állnak, nem fogják egykönnyen megengedni az európai vívmányok megsemmisülését...”

*

Lássuk hát – néhány fontosabbat közülük részletezve is – melyek azok a kérdések, problémák, kifogások és szemrehányások, amelyekkel a Közösségnek nap mint nap szembe kell néznie. Egy egészen friss brüsszeli kiadvány (Kérdések és feleletek az Európai Közosségről) a következőképpen csoportosít:

1. Munkanélküliség;
2. Acélipar – sorsára hagyni vagy mindenáron megmenteni?
3. Pénzügyek: a nemzeti fizetőeszközök folyamatos le- és felértékelése: mikor lesz már, és lesz-e egyáltalán egységes európai fizetőeszköz?
4. Fejletlen vidékek – Elhanyagolja-e vagy kellően felkarolja őket a Közösség?
5. Agrárpolitika – Túl drága és mégis hatástalan?
6. Protekcionizmus – Gyakori önző túlzások, avagy túlzott szerénység?
7. A fejlődő világhoz fűződő kapcsolatok – Megfelelnek-e róluk a Közösség, vagy egyenrangú félként együttműködik velük?
8. Sokan felróják – és tegyük hozzá, sokszor jogosan – hogy a Közösség elsősorban a gazdagok szolgálatában áll, és csak kevésbé képviseli a szegényebb rétegek érdekeit.
9. Bürokrácia – Kifogásolják, hogy a brüsszeli apparátus túlméretezett, afféle feneketlen hordó, amelybe sohasem lehet elég pénzt tölteni.
10. Ki mennyit profitál, kinek mekkora haszna származik a tagságból? Nem kap-e a másik a (a többiek) mindig többet, mint mi? (Nagy-Britanniában időszerű ez a kérdés manapság).
11. Mennyiben befolyásolja a közösségbeli tagság az egyes országok nemzeti szuverenitását? Ha igen, vajon megéri-e?

Néhány fontosabb témakör részletesebben.

Az Európai Közösség tagországaiban 1984 márciusában tizenkétmillió munkanélküli volt, következésképpen a munkanélküliség elleni harc első számú feladattá vált. Az illetékesek úgy látják, hogy az ezzel kapcsolatos fő felelősség a tagországok kormányaira hárul, jóllehet közösségi szinten hosszú távú keretmegoldásokon dolgoznak. A Bizottság az inflációmentes gazdasági fellendülés alapfeltételének a produktív beruházások serkentését tekinti, akárcsak az olyan irányú iparmodernizálást, hogy fokozódjon a nemzetközi versenyképesség.

Az, hogy sikerül-e előbb újabb munkahelyeket nyitni, mint amilyen ütemben a strukturális átalakításra ítélt iparágakban a munkahelyek megszűnnek – az illetékesek megítélése szerint – a gyakorlatban attól függ, hogy a nemzetközi konkurrenciaharcban az európai vállalkozók milyen mértékben erősítik pozícióikat. Ehhez egyebek között sok pénz kell.

Az acélipar válságát, amely a két hagyományos nagy acélgyártót, Nyugat-Európát és az Amerikai Egyesült Államokat rázkódtatta meg legsúlyosabban – különféle tényezők okozták. Újabb, versenyképesebb országok léptek színre, modernebb technológiákkal. Az egyre szorongató gazdasági válság következtében csökkent az acélipari termékek iránti kereslet, s emiatt előtérbe került az acélipari termékekkel való fokozott takarékoság, s végül a technológia fejlődésével újabban igyekeznek az acélt más, olcsóbb anyagokkal helyettesíteni. A hetvenes évek második felében, mintegy tetézve a bajokat, beindultak azok az új acélipari kapacitások, amelyek beruházási tervei még akkor készültek, amikor a konjunktúra görbéje a grafikonon felfelé ívelt. A vállalkozók önerőből nem képesek finanszírozni a termékszerkezet-váltást. Az acélipar válsága szorosán összefügg az előbbi problémával, a munkanélküliséggel. Franciaországban például a szocialista kormány a még nagyobb bajokat megelőzendő bezárított néhány elzászi kohót, és ezáltal ezek veszítették el munkahelyüket.

Ahhoz, hogy a közös mezőgazdasági terményárrendszer zavartalanul funkcionálhasson, az egyes nemzeti fizetőeszközök közötti árárány szilárdságára van szükség. 1969-ig ez volt a helyzet, ám utána az árfolyaniok mozgásba jöttek, értékeltolódásra került sor, először a francia frank és a nyugatnémet márka viszonylatában, később valamennyi nemzeti fizetőeszköz között. A hetvenes évek árfolyamingadozásai állandóan és súlyosan veszélyeztették a közös mezőgazdasági piac létét. 1979-ben az úgynevezett európai pénzrendszer megteremtésével a Közösség fontos lépést tett a tagországok monetáris és gazdasági uniójának megteremtése érdekében. Ez a rendszer komplex árfolyam- és hitelmechanizmusokat irányoz elő, amelyek rendeltetése az egyes nemzeti fizetőeszközök árfolyamingadozásait keretek közé szorítani, csökkenteni a bizonytalanságot, ami vitathatatlanul hatással van az áruk szabad áramlására az egységesnek tekintett belső piacon. Ezek a mechanizmusok azonban eredményeik ellenére csak viszonylagos sikert hoztak elsősorban azért, mert rendkívül sok pénzt emésztenek fel. Nézzük gyakorlati példán, hogy miről van szó? Tegyük fel, hogy egy bizonyos időpontban két tagország, például az NSZK és Franciaország nemzeti fizetőeszközének egymáshoz viszonyított értéke stabil.: $1 \text{ ECU (közös európai fiktív fizetőeszköz)} = 2 \text{ DM} = 4 \text{ FF}$, egy tonna búza

értéke 200 ECU, azaz nemzeti valutákba átszámítva 400 DM, illetve 800 FF. Namármost a nyugatnémet márkát – nem mezőgazdasági okokból felértékelik, és az új árfolyama a következő lesz: 1 ECU = 1,60 DM = 4 FF. Alkalmazván az új árfolyamot, egy tonna búza a nyugatnémet piacon 400 helyett csak 320 DM-be kerül. A nyugatnémet gabonatermesztőnek ez tonnánként 80 DM veszteséget jelentene! A példa természetesen minden egyéb árura is vonatkoztatható, amelynek árát szabály szerint a közös pénznemben határozzák meg, majd úgymond lefordítják az egyes országok nemzeti fizetőeszközének nyelvére. Ez az árfolyammódosítás okozta sokk-terápia, mondani sem kell, katasztrofális következményekkel járna a német mezőgazdaságra, ami sem szociális, sem agrárpolitikai szempontból nem lett volna indokolható.

A tagországok ezért megállapodtak abban, hogy a régi árfolyamokat a közös mezőgazdasági piacokra nem tekintik érvényesnek, hanem „zöld árfolyamokat” állapítanak meg, s azokat lépésről lépésre igazítják hozzá a tényleges – amint ők nevezik – irányadó árfolyamokhoz. A két árfolyam közötti különbséget, az árfolyamrést, a Közösség dotálja, ami sosem volt, és ma sem olcsó mulatság.

A Közösség legelmaradottabb régióiban (Görögország, Dél-Olaszország, Nyugat-Írország) az egy főre eső jövedelem csupán egynegyede annak, amit a fejlett, jómódú régiók lakossága megvalósít. Reális veszély, hogy a világméreteket öltő gazdasági recesszió tovább mélyítheti a szakadékot. A Közösségnek ezen a téren kétségtelenül cselekednie kell, mert a regionális különbségek igencsak kikezdhetik az egységet. Brüsszelben úgy vélekednek, hogy a fejletlen, szegény vidékek fejlesztése és a nehézségekkel küszködő iparvidékek felendítése már csak azért is közérdek, mert ezáltal újabb beruházási lehetőségek, piacok és munkahelyek teremthetők.

Hogy az egyes tagországok között milyen mélyreható érdekellentétek merülhetnek fel, azt talán a legszemléletesebben a szóban forgó brüsszeli csúcsertekezlet példázza. Akárcsak a korábbi athéni, ez is teljes kudarccal végződött.

Amióta Londonban Margaret Thatcher vezeti a kabinetet, követeléseivel időről időre pattanásig feszíti a hűrt egy-egy csúcsertekezleten, enyhén szólva irritálja a többi résztvevőt. Brüsszelben energikusan ismételte: I want my money back! (Követelem vissza a pénzemet!) A többi kilenc partner korántsem utasíthatta vissza eleve a miniszterelnök-asszony követelését, tudniillik a tízek „jóléti listáján” az északnyugat-európai szigetország Olaszországot megelőzve a nem éppen előkelő hetedik helyet foglalja el.

A brüsszeli finanszírozási rendszer azonban erre nincs tekintettel, mert a közös kasszához a tagok nem aszerint járulnak hozzá, hogy kinek mennyije van. A mérce egészen más tényezőkön alapul. Tény, hogy a viszonylagosan jóléti NSZK-n kívül Nagy-Britannia a másik olyan ország, amely többet ad a közösbe, mint amennyit kap. A hozzájárulás összegét, tudniillik főleg aszerint határozzák meg, hogy egy-egy tagországnak mekkora a mezőgazdasági termékimportja, mezőgazdasági összetermelése, s hogy mennyi a feleslege. A britek – vesztükre – egyik vonatkozásban sem állnak rosszul, de a helyzet csalóka. Nagy-Britannia még mindig nagy mennyiségben és viszonylag olcsón importál élelmiszert olyan nem közösségbeli tagországból, mint Új-Zéland, Ausztrália

és Dél-Afrika. Az ezekre a kontingensekre kivetett importadók összegének zömét Londonnak kötelességszerűen át kell ömlesztenie a brüsszeli közös kasszába. Másrészt a britek aránylag kevés mezőgazdasági terményfelesleget produkálnak, s a brüsszeli hivatalnokok ebből kifolyólag csak viszonylag szerény összegekkel dotálhatják a brit parasztokat. A következmény: London az Európai Közösség kasszájának feltöltéséhez 23,43 százalékkal járul hozzá, hogy ennek fejében 13,16 százalékot kapjon belőle. A brüsszeli főhadiszállás bürokratái az 1984. gazdasági évre egymilliárd 92 millió ECU-ban állapították meg a briteknek visszajáró pénzt. Mellesleg megjegyzendő, hogy a közös kasszához való hozzájárulás és kifizetés mechanizmusa fölöttébb bonyolult.

Elsősorban a franciák éltek a gyanúperrel, hogy a britek úgymond „megfriózták” negatív szaldójukat, hogy ezáltal partnereikre a lehető legnagyobb nyomást gyakorolhassák. Tény és való: a brüsszeli főhadiszálláson a költségvetési főbiztos tisztjét ez idő szerint az angol Christopher Tugendhat tory politikus tölti be. Lényegtelen, hogy volt-e csalafintaság a dologban vagy sem, ezzel szemben lényeges az, hogy a most érvényben levő mezőgazdasági szubvenciók politika hosszú távon tarthatatlan, mert elégedetlenséget és széthúzást szít. S valóban aligha lehet jogos, hogy olyan módos nemzetek, mint például a holland és a dán, tartósan fejk a közös kasszát, miközben a britek csak adnak és nem kapnak, sőt folyton ráfizetnek. Ugyanilyen abszurd helyzet állna elő Portugália esetében is, ha most belépne.

Margaret Thatcher kormányfőnek következőképpen tökéletesen igaza van, amikor azt mondja: nem lehet a közösség értelme és célja, hogy valamely ország rajta keresztül nagy összegeket adjon nálánál gazdagabb partnereinek. E megállapítását senki sem vonta kétségbe, a rendkívül heves vita a visszajáró összeg nagysága körül folyt.

Mindenekelőtt a franciák hadakoztak az „eltúlzott különkívánások” ellen, mondván, hogy végtére is, amikor a britek csatlakoztak, tudomásul vették az érvényben levő mezőgazdaságpolitikai rendszert. Feltehető, hogy a londoni kormány akkor gondosan mérlegelte a lépés előnyeit és hátrányait, nem vitás, hogy Margaret Thatcher elődei ezt megtették. De aligha láthatták előre jobban, mint a többi európai azt, hogy milyen drága multság a Der Spiegel című nyugatnémet lap által agrárdirigálásnak nevezett mezőgazdasági politika, amelynek lényege dióhéjban úgy foglalható össze, hogy szupertúlermelésre serkent, ezt megjutalmazza. A britek sem tudhatták és mások sem tudták, hogy ez a politika majdnem keserűen visszaüt.

Nagy-Britannia és a kontinentális európai országok gazdasága a London csatlakozását követő időszakban olyan szorosra fonódott, hogy a szigetország kilépése mindkét felet rendkívül súlyosan érintené. Ezért a kilépés aligha jöhet számításba. Becslések szerint egyébként Nagy-Britanniában körülbelül két és félmillió munkahely függ közvetlenül az ország európai közösségi tagságától.

Ennek ellenére Brüsszelben a miniszterelnök-asszony hajthatatlan maradt, megegyezésre nem került sor.

••

Gaston Thorn április elején tájékoztatta a Közösség tagországának külügyminisztereit, hogy fennállása óta első ízben a Közösség a pénzügyi válság szélére sodródott. A költségvetési deficit 2 milliárd 700 millió dollár. Nagy-Britannia, miután nem kapta meg a követelt pénzt, közölte, hogy nem járul hozzá a közös költségvetés finanszírozásához.

*

Az Európai Közösség kétségbevonhatatlan történelmi vívmányokat mondhat magáénak, és ezek – egységes vámterület és mezőgazdasági piac – az alapító feltevéseivel szemben nem váltak a politikai integráció mozgatójává, ellenkezőleg, amint a brüsszeli példa mutatja, a vizsály almájává. És igen valószínű, hogy erre soha nem is volt meg a reális, objektív esély. A politikai integrációnak az Európai Közösség esetében is az lenne az előfeltétele, hogy a tagországok az európai érdekeket egyéni érdekeik fölé helyezték. A helyzet korántsem ez. Meglehetősen sarkítva, a már említett nyugatnémet lap így fogalmaz: afféle pókertársaság ez, amelynek valamennyi tagja a másik számlájára szeretne profitálni, miközben álszent módon a közös érdekekre hivatkozik.

Az igazság bizonyára nem ilyen sarkos és nem ilyen egyszerű, hiszen ebben a jelentős gazdasági hatalmát képező Közösségben, amely földrajzilag a Feröer-szigetektől Rodosz szigetéig terjed, a dolgok természeténél fogva megszámlálhatatlanul sok érdek merül fel és fonódik össze szövevényes egésszé. Amit csak türelemmel lehetne közös nevezőre hozni.